

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	3
1.1 Bakgrunn for tema	3
1.2 Presentasjon av problemstilling	3
1.3 Begrepsavklaring	4
1.3.1 fritidsaktiviteter	4
1.3.2 Vedvarende lavinntekt	4
1.3.3 Fattigdom	4
1.3.4 Samfunnsarbeid	4
1.3.5 Regjeringens strategi 2015-2017.....	4
1.3.5.1 ALLEMED- Et prosjekt for inkludering i organiserte fritidsaktiviteter	5
1.3.6 Sosial deltakelse	5
1.3.7 Sosial kapital.....	6
1.4 Formål med oppgaven	6
2.0 Faglig kunnskap	7
2.1 Goffmans stigmatteori	7
2.1.1 Sosial identitet og personlig identitet	8
2.1.2 Synlighet	8
2.1.3 Symboler som informerer om sosial status.....	8
2.2 Perspektiver på fattigdom	9
2.2.1 Relativ fattigdom	9
2.2.2 Sosial deltakelse i lys av relativ fattigdom.....	10
2.3 Samfunnsarbeid som perspektiv	11
2.3.1 Harts deltakelsesteori	11
2.3.2 Hvordan henger sosial deltakelse og sosial kapital sammen	14
3.0 Metode	16
3.1 Valg av metode	16
3.2 Litteraturstudie som forskningsmetode	16
3.3 Datainnsamling	17
3.3.1 Inklusjon- og eksklusjonskriterier	18

3.4	Analyse av funn	19
3.5	Presentasjon av forskningsartikler	19
3.6	Studiens troverdighet	23
4.0	Drøfting	25
4.1	vedvarende lavinntekt og barns lav deltakelse i fritidsaktiviteter	25
4.2	vedvarende lavinntekts konsekvenser for sosial deltakelse.....	27
4.3	Viktige faktorer som øker barns deltakelse i fritidsaktiviteter.....	30
4.3.1	tilgjengelighet og åpenhet	30
4.3.2	Tilgang til utstyr	31
4.3.3	Mobilisering av foreldre.....	31
4.3.4	Barns medvirkning i prosessen	33
4.4	Kan samfunnsarbeid bidra til å styrke barns og unges deltakelse i fritidsaktiviteter?	35
4.5	Kan deltakelse i fritidsaktiviteter forebygge fattigdom?	35
5.0	Avslutning.....	37
6.0	Litteraturliste	39

1.0 Innledning:

1.1 Bakgrunn for tema:

Norge er et rikt land hvor levestandarden er høy. Norge er blant landene i verden med små økonomiske forskjeller og ulikheter i befolkningen, men det er likevel mange barn som vokser opp i lavinntektsfamilier.

Antall barn som lever i lavinntektsfamilier har økt jevnt siden 2011 og var omtrent 115000 i 2021. Det utgjør 11,7 % av alle barn i Norge. Å vokse opp i en lavinntektsfamilie betyr at barn ikke har mulighet til å ha samme goder som andre jevnaldrende har (Epland & Normann,2021). De fleste barna som lever i lavinntektsfamilier går glipp av mange gode opplevelser som bursdager, ferier, kulturtilbud og organiserte fritidsaktiviteter, og dette kan lede til svært negative konsekvenser senere i livet (Barne- og familiedepartementene, 2020).

I den norske debatten om barnefattigdom kommer det alltid fram at fattigdom har negative virkninger på barnas deltakelse i fritidsaktiviteter. Dårlig økonomi beskrives som en risikofaktor som er til hinder for en slik deltakelse (Fløtten & Kavli ,2009, s. 92).

Noen grupper er systematisk høyrepresentert blant fattige familier. Det gjelder for eksempel barn med enslige forsørgere, barn med foreldre som har ustabil tilknytning til arbeidslivet og barn med innvandrerbakgrunn (Fløtten, 2009, s.21).

1.2 Presentasjon av problemstilling

Debattene om barnefattigdom fremhever fattigdommens negative konsekvenser for barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter (Fløtten& Kvali, 2009, s.92). På bakgrunn av disse debattene og av faglig nysgjerrighet som ALLEMED koordinator i min kommune, samt interesse om å vite mer om dette temaet som følge av praksisperiode i barnverntjenesten. Dette ledet meg til å undersøke mer i situasjonen barn og unge i lavinntektsfamilier befinner seg i knyttet til deltakelse i fritidsaktiviteter.

Min problemstilling skal derfor være: Hvordan påvirker å leve i vedvarende lavinntektsfamilier på barns og unges deltakelse i fritidsaktiviteter? Hvordan kan en slik deltakelse økes?

I besvarelsen om hvordan en kan øke deltakelse i fritidsaktiviteter tar jeg utgangspunkt i samfunnsarbeid som perspektiv og arbeidsmåte.

1.3 Begrepsavklaring:

Jeg vil definere de sentrale begreper som underveis skal brukes i oppgaven. Målet mitt er å sørge for at oppgaven blir tydelig og forståelig.

1.3.1. Fritidsaktiviteter:

Fritidsaktiviteter er definert i FNs generelle kommentar nr. 17 om barnets rett til lek, fritid, hvile, fritidsaktiviteter og kunst- og kulturliv. I definisjonen kommer det frem at begrepet er omfattende og innebærer både organiserte aktiviteter som kan være styrte av voksne og uorganiserte aktiviteter. Fritidsaktiviteten skal velges frivillig av barnet. Derfor faller obligatoriske aktiviteter utenfor definisjonen (FNs barnekomiteen, 2013, s. 6).

1.3.2. Vedvarende lavinntekt:

Barn lever i vedvarende lavinntektsfamilie når husholdningsinntektene gjennom en periode på flere år er lavere enn 60 % av medianinntekt i samme periode i samfunnet (Epeland& Normann, 2021).

1.3.3 fattigdom:

I denne oppgaven tar jeg fattigdom ut fra et relativt perspektiv. Jeg utdyper begrepet «fattigdom» senere i teorikapittelet.

1.3.4 Samfunnsarbeid:

Samfunnsarbeid er en arbeidsmetode i sosialt arbeid hvor målet er å endre på problemskapende forhold for vanskeligstilte grupper i samfunnet (Hutchinson & Wallin Weihe, 2021) Det legges vekt på å mobilisere krefter hos de berørte og styrke troen på at endringen skal skje (Hutchinson, 2018, s. 14). Samfunnsarbeid bidrar til læring, til bygging av sosial kapital og til at utsatte grupper deltar som aktive borgere. Dermed oppnås sosial inkludering (Hutchinson, 2018, s. 49). Det er svært viktig at de berørte involveres underveis og har medvirkning i prosessen (Hutchinson & Wallin Weihe, 2021).

1.3.5 Regjeringens strategi 2015 - 2017.

Barn som lever i fattigdom - regjeringens strategi av perioden 2015 – 2017 tar utgangspunkt i å bekjempe barnefattigdom. Arbeidet innebærer forebyggende innsats for å redusere

fattigdommens negative konsekvenser. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet koordinerer strategien og samarbeider med Helse- og omsorgsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Kulturdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Frivillige organisasjoner og KS er viktige aktører i arbeidet. barn har også medvirket i denne prosessen (Barn- og likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2015, s. 14, 15). Denne strategien innebærer mange tiltak for å motvirke barnefattigdom, blant annet tiltak 28 «Nasjonal tilskuddordning mot fattigdom» og tiltak 39 som handler om fritidsaktiviteter for alle.

1.3.5.1 ALLEMED – et prosjekt for inkludering i organiserte fritidsaktiviteter:

ALLEMED er en dugnad og et verktøy som er ment å oppnå målene til fritidserklæring. Det blir utviklet av Nasjonal dugnad mot fattigdom (NDUF). Fritidserklæring ble underskrevet i 2016. Hovedmålet av fritidserklæringen er at alle barn og unge skal få like muligheter til å delta i fritidsaktiviteter uavhengig av familiens økonomi. Dette kan realiseres ved å fremme samarbeid både lokalt og nasjonalt (NDUF, 2019, s. 4,5).

For å sikre at alle barn og unge får muligheter til å delta i fritidsaktiviteter, skal alle instanser samarbeide, blant annet kommunen som er tett på barn og unge, frivilligheten i kommunen, administrativ og politiske ledelse og råd og utvalg. Samarbeidet er viktig for å realisere ideene med dugnaden (NDUF, 2019, s. 19).

1.3.6 sosial deltakelse:

Sosial deltakelse er et flerdimensjonalt begrep og brukes i mange sammenhenger. I denne oppgaven omhandler begrepet deltakelse i fritidsaktiviteter. Etter den generelle kommentaren nr. 17 i artikkel 31 i barnekonvensjonen er begrepet deltakelse beskrevet som å gi muligheter til barn enten som enkelt - individer eller som grupper til å ta del i kreative aktiviteter. I tillegg skal barna gis anledning til å uttrykke seg fritt og skal ha mulighet til å kommunisere med andre for å sikre best mulig utvikling (Kjørholt, 2020, s. 317-331).

I et samfunnsarbeidsperspektiv er sosial deltakelse definert av Ledwith og Springett (2010, s. 13) som «Participation is a transformative concept. It is a way of life, a way of seeing the world and a way of being in the world». Altså er deltakelse basert på likestillingsideologi hvor verdighet, respekt, tillit, likhet, gjensidighet og samarbeid er viktige verdier (Ledwith & Springett, 2010, s. 14).

Mer utdypning i samfunnsarbeid og sosial deltakelse kommer senere i teorikapittelet.

1.3.7 Sosial kapital:

Den mest brukte definisjonen av sosial kapital sier at sosial kapital dreier seg om å bygge tillitsfulle relasjoner mellom innbyggere i et sivilisert samfunn, slik at samfunnet blir bedre i stand til å motvirke kollektive problemer og utfordringer (Hansen, 2019).

1.4 Formål med oppgaven:

På tross av viktigheten til fritidsaktiviteter i barn -og unges liv som inkluderende arenaer, faller mange utenfor. Økonomiske årsaker er påpekt som hovedårsak til lav deltakelse i fritidsaktiviteter. Hensikten med denne oppgaven er å belyse hvordan økonomien påvirker barns- og unges deltakelse. Vi som fremtidige sosialarbeidere er klar over at deltakelse i fritidsaktiviteter er et viktig inkluderingsverktøy som skaper glede, tilhørighet og mestring livet. I tillegg tilegner barn og unge som deltar i fritidsaktiviteter umiddelbare positive ferdigheter som er nyttige på andre arenaer, for eksempel på skolen. Derfor er denne problemstillingen aktuell i dagens samfunn.

2.0 Faglig kunnskap:

I dette kapittelet skal jeg presentere sentrale teorier jeg mener er viktige for å belyse problemstillingen min. Teoriene er Goffmans stigmatteori, perspektiver på fattigdom, ulike forståelser av deltakelse, samt Harts deltakelsesteori.

2.1 Goffmans stigmatteori:

Goffmans stigmatteori er relevant for min oppgave. Fattigdom har mange negative konsekvenser, og stigma er en av dem. I tillegg er det viktig å unngå stigmatiserende tiltak når man skal igangsette tiltak mot fattigdom.

Goffman baserer sin teori på en rekke cases og autobiografier. Han forklarer med denne teorien hvordan den stigmatiserte opplever seg selv og forholdet til de som anses som normale og ikke avviker fra standarden i samfunnet. Han poengterer at dersom et menneske blir fratatt sin identitet, har det vansker med å bygge en ny (Goffman, 2009, s. 14.15). I sin teori om stigma er Goffman mer opptatt av hvordan et menneske skal håndtere sitt stigma sosialt enn å vise stigma og normalitet som noe menneskelig iboende. Stigma er ikke en menneskelig egenskap, men kommer av sosiale konstruksjoner som baseres på sosiale normer og konvensjoner (Goffman, 2009.s. 16).

Stigma er å ilegge en person eller en gruppe negative egenskaper på grunn av bestemte kjennetegn. Disse personene anses som å ikke passe til de forventede kravene i samfunnet. Det finnes tre former av stigma. Den første handler om fysisk synlig misdannelse. Det vil si at denne formen har kroppslige kjennetegn. Den andre er stigma på grunn av individets karakter eller personlighet. Det kan være for eksempel folk med viljessvakhet, uærlighet, alkoholisme, psykisk sykdom, homoseksualitet, arbeidsløshet, selvmordsforsøk, fengsling m.m. Den tredje formen er stigma knyttet til avstamning eller gener. For eksempler, personer eller grupper med annen religiøs, rasemessig eller nasjonal tilhørighet. En fellesnevner mellom de tre formene er at stigmatiserte personer har egenskaper som avviker fra samfunnets forventninger om å være «normale». Som følge av denne egenskapen tiltrekker den stigmatiserte seg uønsket oppmerksomhet som han eller hun ikke ville fått uten den (Goffman, 2009, s. 20. 21).

2.1.1 Sosial identitet og personlig identitet:

I følge Goffman (2009, s.43,44) kategoriseres personer ut ifra hvilke egenskaper de har (eller som samfunnet synes at personen besitter) i møtet med mennesker. Det som forventes av personen i ulike sosiale sammenhenger styres av denne kategoriseringen. Dette danner sosial identitet. Sosiale settinger bestemmer hvilke menneske-kategorier som mest sannsynlig finnes på et bestemt sted. Når en fremmed person kommer inn i nærheten av oss, kategoriserer vi straks han eller henne som farlig, normal eller i en annen kategori som vi mener at han eller hun har egenskaper til å være i. Dermed får personen en sosial identitet eller sosial status ut ifra denne kategorien.

Goffman(2009, s.97) nevner begrepet personlig identitet i tillegg til begrepet sosial identitet. Personlig identitet innebærer positive merker eller identitetsknagger, som utseende, status i en gruppe osv., og personens unike historier.

Det kan være mulig å kontrollere personlig identitet, på en viss grad, ved å styre sosiale informasjonsgivende symboler som navn, språk osv. (Goffman, 2009, s. 92- 102)

2.1.2 Synlighet:

Goffman (2009, s. 46-52) mener at det finnes diskrediterte og potensielt diskrediterte personer. Når personen er diskreditert, er stigma umiddelbart synlig eller allerede kjent for omgivelsene personen befinner seg i. Om personen er diskreditert, utvikler omgivelsene og personen selv forskjellige strategier for å kunne takle dette avviket.

Når stigmaet er potensielt diskreditert, er det usynlig for omgivelsene. Derfor kan personen, til en viss grad, kontrollere informasjonen for andre i omgivelsene og skjule stigmaet på den måten (Goffmann, 2009, s. 46-52).

2.1.2 Symboler som informerer om sosial status.

Goffman (2009, s. 84) påpeker sosiale tegn som kilde til sosial status. Han kaller disse tegnene for symboler. Disse symbolene skal fortelle om den permanente personligheten til individet hvor vi kan danne oss et bilde av personen. Det vil si at det har ikke noe å gjøre med vedkommendes følelser eller stemning. I noen tilfeller er det merkelapper eller stemplinger som viser at man for eksempel er medlem av en bestemt klubb. Goffman (2009, s.85,86) mener at symboler kan være statussymboler eller stigmasymboler. I motsetning til

statussymbolene trekker stigmatymer oppmerksomhet mot identitetsmangel eller feil, noe som reduserer vedkommendes verdi.

2.2 Perspektiver på fattigdom

Det er to sentrale perspektiver på begrepet fattigdom. De to perspektivene strider mot hverandre. Det første forstår fattigdom som et absolutt fenomen, mens det andre perspektivet presenterer fattigdom som et relativt fenomen. Forskere som Benjamin Rowntree forstår fattigdom som absolutt fattigdom, Det vil si mangel på de fundamentale materielle goder. Han fokuserer på den primære forståelsen av fattigdom, og knytter fattigdom opp til fysisk eksistens- minimum. Med andre ord er den totale inntekten ikke tilstrekkelig for å dekke minimum av næring som er nødvendig (Terum, 1998, s. 70).

Derimot definerer Townsend fattigdom ut ifra et relativt fattigdomsperspektiv. Han vil opparbeide et objektivt mål på fattigdom. Han tar i bruk begrepet deprivasjon, som innebærer å mangle, å bli tatt fra eller forhindret fra å nå bestemte materielle eller sosiale goder (Terum, 1998, s. 70).

Jeg mener at begrepet relativ fattigdom er mest relevant for å belyse fattigdom i Norge. Derfor vil jeg kaste bare lys over dette perspektivet i denne oppgaven.

2.2.1 Relativ fattigdom:

Townsend (1979, s.31) mener at fattigdom bare er et relativt fenomen som kan ikke anses som absolutt. Dermed går relativ fattigdom, ifølge Townsend, ut på mangel på ressurser til å skaffe seg kosthold, deltakelse i aktiviteter og andre livsforhold som er vanlig i det samfunnet som individet befinner seg i.

Man betraktes som fattig selv om personen har nok ressurser til å dekke grunnleggende behov som mat og klær. Det er fordi at individet ikke deltar i samfunnet på lik linje med andre. Å ha samme muligheter som alle andre i samfunnet er viktig for å leve et fullverdig liv. Mulighetene kan være i form av deltakelse i ulike aktiviteter eller tilgang til goder som er normalt å ha i samfunnet. Disse mulighetene vil variere over tid og i forhold til landet man bor i. I Norge er det normalt at alle barn deltar i en fritidsaktivitet og dermed anses man som fattig om en ikke har råd til det (Lind, 2022).

Fattigdom i Norge kan ses som relativt problem som innebærer at barn har lavere materielle standard enn andre jevnaldrende og på den måten blir de ekskludert fra aktiviteter som er vanlige i samfunnet (Nuland, Fløtten & Hansen, 2009, s. 176).

2.2.2 Sosial deltakelsen i lys av relativ fattigdom:

Nivået av individets sosiale deltakelse i samfunnet på samme linje som andre er et viktig element av Townsends forståelse av relativ fattigdom. I tillegg betraktes fattigdom ut fra et relasjonelt perspektiv, som en sosial konstruksjon med vilkår for sosial inkludering, sosial deltakelse og ekskludering (Terum, 1998, s. 71-76). Stjernø (1985, s.44,45) har bygd sine undersøkelser om fattigdom på Townsend sin oppfatning av relativ fattigdom. Individet bør ha råd til å reise bort i ferien og delta i ulike sosiale og kulturelle aktiviteter. Stjernø (1985, s.44) anser disse aktivitetene som alminnelige i samfunnet. Det vil si at alle bør få mulighet til det i en bestemt grad. Videre mener han at relativ fattigdom er et hinder for å delta i sosiale og kulturelle aktiviteter. Personer som lever i relativ fattigdom vil unnlate å delta i sosiale og kulturelle aktiviteter av økonomiske grunner.

En undersøkelse av barnefamilier med langvarig økonomisk sosialhjelp viser en sammenheng mellom relativ fattigdom og barn og unges livssituasjon. Relativ fattigdom påvirker situasjonen til barn og unge på mange måter. Informanter fortalte i intervjuene at de er lite med venner og deltar ikke på sosiale aktiviteter av økonomisk årsaker. Mange i denne målgruppen forteller i intervjuet at de må skjule at de ikke har råd til å delta i sosiale aktiviteter og må finne andre unnskyldninger. Videre forteller de om opplevelsen å ikke ha råd til å ha materielle goder eller delta i aktiviteter. Å ikke greie å delta i ulike sosiale arenaer, i organiserte fritidsaktiviteter, være med venner osv., bidrar til å svekke selvfølelsene. Barna føler seg som mindre verd enn andre jevnaldrende som har mulighet til å delta i slike aktiviteter. Følgelig styrkes en opplever av sosialt tap hos denne gruppen (Hjelmtveit, 2008, s. 151-165). Det som Hjelmtveit (2008) fant ut i denne undersøkelsen samsvarer med Goffman sin stigmateori som er utdypet over.

2.3 Samfunnsarbeid som perspektiv:

Twelvetrees (2008, s.1)) mener at samfunnsarbeid er en prosess som hjelper folk til å forbedre lokalsamfunnet ved å delta i kollektive handlinger. I følge Twelvetrees (2008, s.2) er samfunnsarbeid basert på å sikre «bedre avtaler» for de vanskeligstilte i samfunnet, i tillegg til mange andre verdier som rettferdighet, respekt, demokrati, kjærlighet og empowerment. Videre påpeker Twelvetrees (2008, s.17) at samfunnsarbeid er avgjørende for at de berørte skal få innflytelse på sine omgivelser og oppnå fordeler, forbedre forholdene og utvikle sine evner. Dessuten bidrar samfunnsarbeid til å etablere sosial kapital.

Med samfunnsarbeid vil man skape endring på kollektivt nivå. Man sikter på å jobbe sammen med grupper som vil endre problemskapende forhold i samfunnet (Hutchinson, 2016, s. 14).

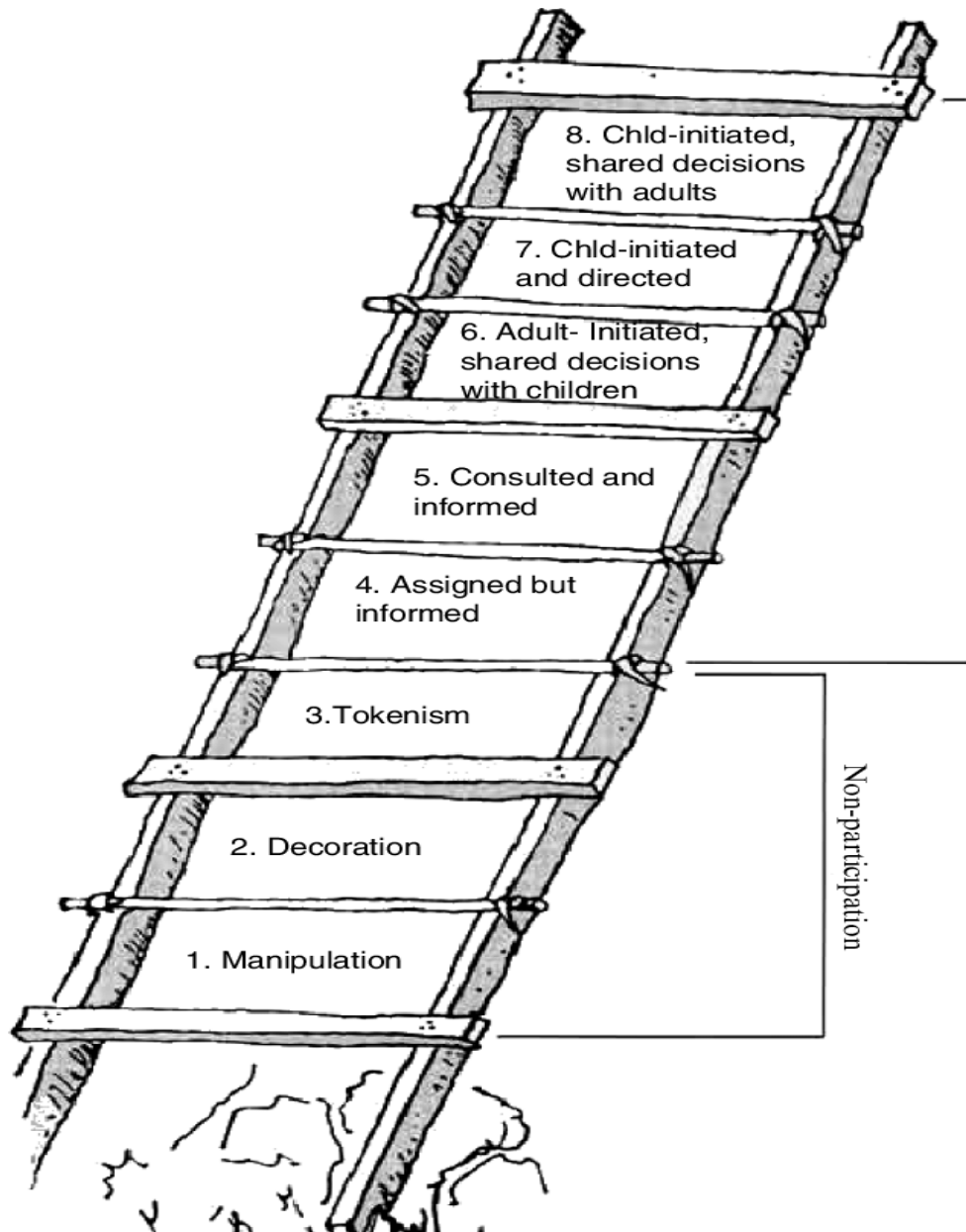
Henriksbø og Sudmann (2011, s.54) mener at samfunnsarbeid er en tilnærming hvor målet er å styrke de svakeste i samfunnet og støtte dem for å oppnå sosiale endringer i fellesskapet. For å styrke de svake gruppene i samfunnet må de mobiliseres til å delta. Samfunnsarbeid tar utgangspunkt i et menneskesyn. Det vil si at mennesker anses som kreative, kompetente og handlende aktører. De skal selv sørge for endring i sine egne forhold. Grunntanken i samfunnsarbeid er at mennesker skal gis muligheter til å påvirke sin egen situasjon og at de deltar som aktive borgere (Hutchinson, 2016, s. 31).

2.3.1 Harts deltakelsesteori:

For å undersøke sosial deltakelse mer i et samfunnsarbeidsperspektiv vil jeg presentere Hart sin deltakelsesteori (1992). Hart er opptatt av barns deltakelse i meningsfulle samfunnsprosjekter. Det vil si at hans modell ikke handler om deltakelse i fritidsaktiviteter eller barns hverdag. Han understreker samtidig at barn tilegner seg ferdigheter gjennom lek med andre jevnaldre (Hart, 2007 s. 20). Hart kaller sin modell «deltakelsesstige», det er en norsk oversettelse av «The ladder of participation». Denne modellen er relevant for min oppgave fordi den kan hjelpe med å involvere barn og unge i beslutninger og igangsetting av tiltak i fritidsaktiviteter.

Hart (1992, s. 6) beskriver åtte nivåer av barns deltakelse. Han presenterer sin modell som en stige med åtte trinn. Hvert steg oppover stigen beskriver økt deltakelse. Hart påpeker at alle barn og unge, særlig de vanskeligstilte, må gis mulighet til å lære hvordan de skal delta i prosesser som berører dem.

Hart skiller mellom det som er reell deltakelse og ikke reell - deltakelse. Stigen viser at både deltakelse og ikke- deltakelse har flere nivåer. Jeg vil presentere stigen steg for steg. Jeg begynner først fra bunnen hvor ikke- deltakelse ligger.

Figur 1 (Åtte trinn på barns og unges deltakelse i prosjekter (Hart, 1992, s. 8)).

Ikke- deltakelse:

De tre nederste stegene i stigen viser ikke- deltakelse. «Manipulation» er det første og laveste nivået for deltakelse i Harts deltakelsestige.

Denne formen for deltakelse innebærer at barn og unge ikke forstår helt hva saken handler om og det som foregår ikke er barnas handlinger. Det vil si at barna forstår verken sin rolle eller har mening (Hart, 1992, s. 8). I dette nivået er de voksne lite bevisste på barnas evner og derfor tilrettelegger de ikke for barnas deltakelse i ulike prosesser. Altså har barna liten påvirkning på hvordan prosjektet planlegges og gjennomføres (Hart, 1992, s. 9,10)

I et steg opp fra manipulasjon, steg to, kommer en deltakelsesform som kalles for «decoration». På dette nivået av deltakelse brukes barn på en relativ indirekte måte av de voksne. De voksne gir ikke inntrykk som om prosjektet er inspirert av barna selv. (Hart, 1992, s. 9).

Siste steget i den nederste delen av stigen ser vi «tokenism». I dette nivået ser det ut at barn og unge får en stemme, men i realiteten får barna lite eller ingen mulighet til å formulere sine egne meninger (Hart, 1992, s. 10). Barna må gis en forklaring på hvordan de blir valgt og hvilke barneperspektiver de representerer ellers de er ikke involvert på en deltakende måte i prosessen. Hart (1992, s. 10) hevder at å bruke barn på denne måten, kan føre til en tretthet og dermed barna slutter å delta etter hvert.

Deltakelse

På det fjerde trinnet er det «assigned but informed». Barna får en forklaring om formålet med prosjektet og er klar over viktigheten av deres deltakelse. Her er deltakelsen basert på frivillig grunnlag og barna tildeles meningsfulle oppdrag og roller. Barna tar ikke del i dialogen og utveksler dermed ikke tanker og ideer. Derfor har de ikke en reell påvirkningskraft i dette nivået (Hart, 1992, s. 11).

På trinn fem finner vi «consulted and informed» hvor de voksne starter og styrer prosjektet, men barna får opplysninger om prosessen og forstår dem. I tillegg får barna uttrykke seg, og deres meninger blir tatt i betraktning.

Det sjette steget kalles for “adult-initiated, shared decisions with children”. Hart (1992, s. 12) mener at barn har lik makt – og bestemmelsesrett som de voksne i prosessen. Selv om

de voksne tar initiativ og starter prosjekt, er barnas medvirkning i prosessen reell i dette nivået. Barna har mer bestemmelsesrett på dette trinnet enn på forrige steget.

Det sjuende trinnet heter «Child-initiated and direct». På dette nivået starter prosjektet etter barnas initiativ, og de voksne er kun med som støttespillere. Barna deltar selv i prosessen, og de voksne tilrettelegger for denne deltakelsen. Åttende trinn er det siste steget i deltakelsesstigen. Den kalles for «child-initiated shared decisions with adults». På dette nivået har barna like beslutningsmakt som de voksne. Barna identifiserer i tillegg problemer og hva slags prosjekter skal starte opp ut fra disse problemene. De har likevel voksne med seg i arbeidet (Hart, 1992, s. 14).

Deltakelsesstige er over tid blitt brukt som et redskap for å vurdere eget arbeid med involvering av barn i prosjekter, noe som ikke var Harts intensjon med modellen. Modellen er ikke ment å være et praktisk verktøy, men skal brukes som et teoretisk rammeverk. Den er utviklet for å skape en kritisk dialog angående barns deltakelse i ulike prosjekter (Hart, 2008, s.19).

Deltakelsesstigen undersøker forholdet mellom voksne og barn påvirker barnas deltakelse, enten negativ eller positiv. Modellen er dermed ikke opptatt av hvordan barn tilegner seg ferdigheter gjennom deltakelse i lek med jevnaldrende (Hart, 2008, s. 20). Samtidig mener Hart (2008, s. 22) at hans deltakelsesmodell er viktig. Det er fordi at mange fagfolkgrupper har begynt å tenke nytt på måten de jobber med barn og unge.

Å delta på det øverste nivået, altså trinnet, er ikke alltid et mål og er ikke nødvendigvis passende i alle prosesser. Målet skal helst være at barna får mulighet til å delta på et høyest mulig nivå og at deres ferdigheter blir anerkjent (Hart, 2008, s. 24).

2.3.2 Hvordan henger sosial deltakelsen og sosial kapital sammen?

Sosial deltakelse er en viktig faktor for å oppnå sosial kapital. Selv om sosial kapital har ulike tilnærminger, formidler de det samme budskapet. Kjernen i sosial kapital innebærer at man bygger kompetanse og handlingsevner hos den enkelte og i grupper gjennom relasjoner mellom mennesker. Slike relasjoner skaper tillit og er en forutsetning for problemløsningsevnen i lokal- og storsamfunnet (Hutchinson, 2016, s. 10).

Robert Putnam (2000, s. 19) definerer sosial kapital som sosiale nettverk basert på normer for gjensidighet og tillit. Disse normene er viktige for å holde nettverkene sammen.

Putnam (2000, s. 32-72) skriver i sin bok «Bowling alone» om deltakelsens viktighet for sosial kapital. Deltakelse fører til meningsfull fritid og til at mennesker med felles interesser, men ikke kjenner hverandre, treffes ansikt til ansikt.

Putnam (2000, s.19) mener at sosial kapital har betydning både på individ- og samfunnsnivå. Samtidig er det viktig å skille mellom bonding- og bridgingnettverk når det gjelder sosial kapital (Putnam, 2000, s. 22). Med Bonding-nettverk menes det nettverk som er innadvendte. Her danner gruppen en identitet som en homogen gruppe. I motsetning er Bridging-nettverk utadvendte. Det omfatter personer eller grupper på tvers av sosiale forskjeller (Putnam, 2000, s. 22-23).

Putnam (2000, s. 23) mener at bonding- og bridging-nettverk kan være innadvendte på noen sider, og utadvendte på andre sider. Det vil si at nettverkene er mer eller mindre innadvendte eller utadvendte og ikke enten- eller.

Coleman (1994, s. 300) beskriver sosial kapital som ressurser finnes i familierelasjoner og i sosiale organiseringer til samfunnet. Videre understreker han at barn og unges deltakelse i ulike sosiale arenaer er en forutsetning til å øke trivsel og utvikling hos barna. Dermed er deltakelsen i fritidsaktiviteter viktig for å fremme barnas kognitiv og sosial utvikling. Coleman fant ut at sosial kapital kan brukes for å forbedre forhold blant fattige og ressursvake i samfunnet og er ikke bare begrenset til de ressurssterke (Haug & Horvevrak, 2009, s. 79).

Ut fra det perspektivet på at barna er sosiale aktører, velferdsagent og medborgere er sosial kapital forbundet til de arenaene hvor barna får tilgang på ressurser og nettverk, altså arenaer de deltar i (Haug& Horvevrak, 2009, s. 80).

3.0 Metode:

3.1 Valg av metode

Begrepet «metode» innebærer at man følger en bestemt vei for å nå målet. Man tar utgangspunkt i anerkjente framgangsmåter for å oppnå et forskningsarbeid uavhengig av størrelsen på oppgaven (Befring, 2019, s.36). metode er et verktøy som brukes ved innsamling av data for å belyse de spørsmålene vi søker svar på (Dalland, 2020, s. 53- 54). Man skal forklare valgene som er tatt for å nå målet. Den valgte metoden klarer ikke alltid å fange opp det man vil undersøke. Derfor må man beskrive hvordan disse svakheter påvirker resultatene (Dalland, 2020, s. 56).

Valgt problemstilling styrer i stor grad valget av metode. Imidlertid finnes også andre avgjørende faktorer. Det viktigste er å velge en metode som gir best mulig data til problemstillingen. I tillegg må man ta i betraktning tid og ens metodeferdigheter. Dette er avgjørende for å danne et realistisk bilde av metoden man velger (Dalland, 2020, 193).

Kvalitative metode, kvantitative metode og litteraturstudie er ulike metoder man kan ta i bruk ved undersøkelsen av en problemstilling. Med kvalitative metoder fokuserer man på menneskers erfaringer, opplevelser, meninger, holdninger til seg selv og til andre. Man er opptatt av menneskenes indre liv ved bruk av kvalitative metoder. Denne metoden er relevant når en vil få innsikt i ulike fenomener eller problemer (Befring, 2019, s. 38-39).

Ved kvantitative metoder bruker man objektive målinger, tall og statistikk (Befring, 2019, s. 39-40). Her plukkes representative utvalg fra populasjonen som vil undersøkes. Konklusjonene fra undersøkelsen gir grunnlag for generalisering etter at resultatene er statistisk analysert (Befring, 2019, s. 124).

Litteraturstudie baserer seg på tidligere faglitteratur som omhandler kunnskap, teorier og faglige perspektiver i et konkret felt (Befring, 2019, s.85).

3.2 Litteraturstudie som forskningsmetode:

I denne oppgaven velger jeg litteraturstudie som metode. Litteraturstudie handler om å søke etter relevant litteratur, analysere og vurdere den ved bruk av systematisk tilnærming for å besvare en problemstilling (Aveyard, 2019, s. 2). Man skal studere de faglige publikasjonene i området for å finne grunntrekk ved de konklusjonene som er trukket fram (Befring, 2019, s.

85). På den måten kan en utvikle innsikt i problemstillingen, og videre peker man på mangel i dagens forskning og behov for videre forskning på temaet (Aveyard, 2019, s. 3).

Litteraturstudie som forskningsmetode har en svak side, Da det er knyttet til den tradisjonelle forskning. Det er fordi at litteraturstudiet som regel er basert på subjektivt skjønn når det gjelder utvalg og vurdering av tilgjengelig forskning. Likevel har litteraturstudie stor faglig relevans og nytteverdi (Berfring, 2019, s. 86).

Jeg velger litteraturstudiet som forskningsmetode fremfor kvalitative og kvantitative metoder. Denne metoden kan svare på problemstillingen min på best mulig måte med tanke på tid og andre begrensende faktorer. Jeg vil undersøke forskning, ulike faglige perspektiver og ulike teorier som relaterer til det valgte temaet. I tillegg vil jeg vise hvilken oppmerksomhet dette temaet får i norsk politikk. Derfor er det hensiktsmessig å bruke litteraturstudiet som forskningsmetode.

Kvalitative og kvantitative metoder kunne også vært relevante for å besvare denne problemstilling, men jeg kunne da fått et annet resultat. Ved bruk av kvalitative metoder kunne jeg fått dyp innsikt i fenomenet gjennom observasjon eller intervjuer. Da kunne jeg fått andre data som følgelig kunne hatt stor betydning for resultatet. Oppgaven handler om deltakelsen i fritidsaktiviteter for barn og unge som lever i vedvarende lavinntektsfamilier. Etter oppgavens retningslinjer kan jeg ikke intervju barn, og det gjør det vanskelig å få tak i informanter. Dette kan skape skjevhet i resultatet. Derfor er kvalitative metode ikke relevant for denne oppgaven.

Ved bruk av kvantitative metoder kunnen jeg fått tall og statistikk. Jeg kunne da fått en generell kunnskap om problemet ved hjelp av spørreskjema.

3.3 Datainnsamling:

Søk etter data har blitt gjennomført mellom 31.januar 2022 og 18.februar 2022. Jeg søkte hovedsakelig i databasen «Oria» hvor jeg lette etter vitenskapelige artikler i fagfelleverderte tidsskrifter. Jeg søkte bevisst og tok i bruk både norsk og engelsk.

Det viste seg at det er mer hensiktsmessig å bruke ulike kombinasjoner i søket. Da får man mange treff under søkeprosessen. Jeg brukte «lavinntektsfamilier og fritidsaktiviteter», «Fattigdom og sosial deltakelse», «barn og fritidsaktiviteter», «barn og idrett»

«fattigdomskonsekvenser og fritidsaktiviteter» «konsekvenser av fattigdom». På engelsk brukte jeg disse søkeordene «low income and leisure», «children and poverty».

Det var også nyttig å lete etter publikasjoner fra sentrale forfattere i barnefattigdomsfeltet, for eksempel Fløtten, for å finne relevant litteratur.

Jeg begrenset søket til oppgavens problemstilling og begynte å samle inn dataene. Deretter leste jeg nøye titler, sammendrag og fulltekst for å velge de relevante artiklene. Etter denne søkeprosessen valgte jeg fem artikler som skal brukes i drøftingsdelen. Søkene mine med begrensninger er beskrevet i tabell 1 nedenfor.

Data-base	Søkeord	Begrensninger	Antall treff	Lest sammendrag	Brukte	Søkespråk
Oria	Lavinntektsfamilier og fritidsaktiviteter	Fagfelleverderte artikler	150	2	1	norsk
Oria	Barn og idrett	Fagfelleverderte artikler – nyere enn 5 år	63	4	2	norsk
Oria	Fattigdom og fritidsaktiviteter	Fagfelleverderte artikler- Nyere enn 5 år	53	1	1	Norsk
Oria	Low-income and leisure	Fagfelleverderte artikler – nyere enn 5 år	2450	6	1	Engelsk

3.3.1 Inklusjons- og eksklusjonskriterier

Man trenger en systematisk søkestrategi for å unngå tilfeldig treff og for å kunne finne det mest relevante materialet som trenges for å besvare problemstillingen på best mulig måte (Aveyard, 2019, s. 73). Inklusjons- og eksklusjonskriteriet hjelper til å utvikle en slik søkestrategi hvor man får opp den mest relevante og relaterte litteraturen til problemstillingen (Aveyard, 2019, s. 77). I samsvar med retningslinjer for oppgaven måtte forskningsartiklene være nyere enn fem år. Jeg valgte å søke både på norsk og engelsk. Mange engelske artikler

kan passe i en norsk kontekst siden land som Canada og Storbritannia har mange likhetstrekk med Norge. Databasen Oria gir mulighet til å filtrere søkene på en enkel måte.

3.4 Analyse av funn

En tilnærming som kalles for tematisk analyse, er brukt for å tolke utvalgt litteratur. Denne analysemetoden hjelper til med å analysere og tolke ulike typer publikasjoner ved å vise hovedfunn og identifisere ulikheter og fellestrekk med artiklene på tvers av metoder (Aveyard, 2019, s. 141). Først analyseres de ulike forskningsartiklene individuelt. Deretter sammenlignes de med hverandre. Dette kan bidra til mer helhetlig forståelse rundt problemstillingen enn å analysere hver forskningsartikkel separat (Aveyard, 2019, s.138).

De fem vitenskapelige artikler er fagfellevurdert. En er på engelsk og resten er på norsk. De belyser problemstillingen fra ulike innfallsvinkler. Å se problemstillingstemaet fra flere perspektiver, er en viktig faktor til å produsere en best mulig besvarelse.

Alle artikler viser at økonomi kan isolert sett redusere deltakelsen i fritidsaktiviteter. I tillegg trekker artiklene fram andre årsaker som er viktige å kaste lys over for mer aktiv deltakelse i fritidsaktiviteter.

Gjennom analysen observeres at artiklene har temaer til felles. Imidlertid kan ingen av artiklene besvare alle temaene alene. Artiklene trekker litt av hvert tema. Derfor bør man trekke artiklene sammen i drøfting. Dessuten er det mulig å slå sammenfallende temaer sammen til større enheter.

De mest sentrale temaer som gikk igjen i artiklene er økonomi som barriere for deltakelse i fritidsaktiviteter, viktigheten av deltakelse for å bygge barns sosiale kapital, foreldrenes rolle, samfunnets ansvar og mulige løsninger til denne problematikken.

3.5 Presentasjon av forskningsartiklene

Jeg skriver et kort sammendrag om mine utvalgte forskningsartikler i denne delen av oppgaven. Jeg mener at disse forskningsartikler er relevante for å besvare min problemstilling.

Artikkel 1: Parental perceptions of national program that funds sport participation for low-income children and youth in Canada: Clark, M., Costas- Bradstreet, C., Holt, N.L. & Spence, J.,C.(2019)

Artikkelen handler om hvordan økonomisk barrierer i lavinntektsfamilier kan begrense mulighetene til barns deltakelse i fritidsaktiviteter (Clark, Costas- Bradstreet, Holt, & Spence, , 2019, s. 2). Lavinntektsfamilier har ofte sammensatte barrierer som er til hinder for barnas deltakelse, for eksempel: transport, dårlig tid og problemer med å finne barnevakt (Clark, et al, 2019, s.2). På bakgrunn av disse økonomiske utfordringene er et tiltak, altså program satt i gang (KidSport) i Canada. Programmet gir støtte i form av subsidier til lavinntektsfamilier for å tilrettelegge for barnas deltakelse i ulike fritidsaktiviteter (Clark, et al, 2019, s.4). Artikkelen undersøker hvordan dette tiltaket har bidratt til å styrke barnas muligheter til deltakelse i fritidsaktiviteter. Mange foreldre ble spurt om tiltaket. De oppgav at tiltaket har hjulpet barna deres til å velge den aktiviteten de har mest lyst på. I tillegg har foreldrene og barna bygd nye relasjoner og etablert vennskap, noe som bidrar til å løse andre problemer, for eksempel transport (Clark, et al, 2019, s.4). Dermed oppgir foreldrene at deltakelse i fritidsaktiviteter har bidratt til sosial utvikling og styrket tilhørighet for deres barn. Funnene i denne artikkelen bekrefter at når de økonomiske utfordringene reduseres, oppnår man sosial kapital gjennom barnas deltakelse i fritidsaktiviteter (Clark, et al, 2019, s. 10, 12).

Artikkel 2 Ungdom, fritid og klasse: Fortid, samtid og framtid: Strandbu, Å., Gulløy, Andersen, P., L., Seippel, Ø. & Dalen, H., B. (2017).

Artikkelen handler om hvordan ungdom fra forskjellige sosiale klasser rekrutteres til forskjellige aktiviteter, og hvordan dette har forandret seg over tid.

Den graver litt i historien og finner at idrett har blitt mer tilgjengelig for alle klasser siden 1800- tallet. Den viser også at idretten gradvis er blitt mer tilrettelagt for barns og unges deltakelse. NIF rapporterer mange registrerte medlemmer i ulike idretter. Det forekommer stadig nye grupper blant medlemmene, særlig blant kvinner, barn og unge (Strandbu, Gulløy, Andersen, Seippel, & Dalen,2017, s. 135).

Artikkelen viser til funn fra både 1950-,1980-, og 1990-tallet, samt tidlig på 2000-tallet. I alle disse periodene var det ikke store klasseforskjeller i idrettsaktivitetene i Norge. Funn fra

senere på 2000-tallet viser at familiens sosioøkonomiske status har fått stor betydning for idrettsdeltakelse (Strandbu, et al., 2017, s. 137-142).

Idrettsdeltakelse blant ungdommer kan knyttes opp til kostander og sosial arv. Det vil si at noen foreldre ikke har mulighet til å dekke kostnader til reiser og utstyr. Samtidig er foreldrenes aktivitetsmønster og deres evne og vilje til tilrettelegging viktig for ungdommens valg av aktiviteter. (Strandbu, et al., s. 142).

I artikkelen beskrives at ungdommer som lever i lavinntektsfamilier ikke kan delta i kostbare fritidsaktiviteter. Strandbu, et al. (2017, s. 144) hevder at kostnadene har blitt høyere nå enn før og derfor risikerer flere barn å stå utenfor. I tillegg går idretten stadig mot profesjonalisering, og da kan mange barn fra ressursfattige familier ikke delta. Dessuten krever deltakelse i idretten sterk involvering av foreldrene, og dette kan være et hinder for barn og unge med foreldre fra arbeiderklassen, altså lavinntektsfamilier.

Artikkel 3: Den gode barndom- også for barn i fattige familier? Om barnefattigdom i Norge og retten til deltakelse i fritidsaktiviteter: Yasaman Aalaei (2017).

Artikkelen omhandler barnas rett til å delta i fritidsaktiviteter. Den tar utgangspunkt i barnekonvensjonene art. 31 og i Grunnloven § 104. Alle barn skal sikres like muligheter til å delta i fritidsaktiviteter uavhengig av familiens økonomi og sosial bakgrunn. Derfor er det viktig at alle medlemstatene treffer tiltak for å inkludere fattige barn i fritidsaktiviteter. Tiltak skal være i form av lover som sikrer fattige barns tilgang til fritidsaktiviteter og beskytter dem mot diskriminering. Andre forebyggende tiltak kan være for eksempel av juridisk eller økonomisk art. Barna skal gis mulighet til å uttale seg om hvilke aktiviteter vil de delta i etter BK. art. 12 nr. 1 (Aalaei, 2017, s. 243- 246).

Etter Grunnloven § 104 må staten tilrettelegge for barnas utvikling gjennom å sikre at barn og unge får nødvendig økonomisk, sosial og helsemessig trygghet. Barns rett til å delta i fritidsaktiviteter inngår i retten til utvikling og sosial trygghet. Fattige barn har en grunnlovfestet rett til deltakelse i fritidsaktiviteter, ifølge Aalaei (2017, s. 250. 251).

Det finnes ikke en generell bestemmelse som tydelig tilsier barnas rett til deltakelse i fritidsaktiviteter, men det er mange rundskrifter og forarbeider til lovtolkninger som presiserer barnas rett til sosial deltakelse. Et eksempel er sosialtjenesteloven § 18 og barnevernloven §

4-4. Inkludering av fattige barn i fritidsaktiviteter har fått stor politisk oppmerksomhet. Regjeringens strategi mot barnefattigdom (2015- 2017) er særlig opptatt av inkludering som et prioritert tiltak mot barnefattigdom (Aalaei, 2017, s. 253). Men politiske tiltak er ikke tilstrekkelig for å ivareta barnas rett til deltakelse i fritidsaktiviteter. Det må suppleres med tydelige bestemmelser i lovverket for å sikre at fattige barn ikke går glipp av økonomiske og sosiale goder (Aalaei, 2017, 254).

Artikkel 4: Barns kulturbruk: Nilsen, A., C. & Lind, E. (2013).

Artikkelen handler om hva som påvirker barnas bruk av ulike kulturelle arenaer. Den undersøker hvilke påvirkninger familiens økonomi og utdanningsnivå har på barnas kulturbruk. Artikkelen begynner med å beskrive kultur som et velferdsgode som er stort sett offentlig styrt. Viktige prinsipper som demokratisering og likhet står sentralt i den norske politikken om kulturbruk. Alle skal få tilgang til kulturelle arenaer uansett sosial- og økonomisk situasjon og uavhengig av bosted (Nilsen& Lind, 2013, s. 296, 297).

Artikkelen undersøker barnas deltakelse på ulike kulturelle arenaer, både de som krever inngangsbilletter og gratis tilbud. Funnene viser at tilgjengelighet og bosted er viktige faktorer. Artikkelen viser at inntekt er en viktig faktor, men den er ikke avgjørende for barnas deltakelse. Foreldrenes utdanningsnivå er mer avgjørende for deltakelse på slike arenaer. Særlig er mødrenes utdanningsnivå viktig (Nilsen& Lind, 2013, s. 305, 306).

Hvorfor er mødrenes utdanningsnivå viktigere enn fedrenes?

Artikkelen trekker fram mange forklaringer. En forklaring kan være at kvinners og barns kulturelle preferanser er likere. Mødrene er bedre til å integrere barns preferanser i sine egne, og barna blir påvirket av mødrenes preferanser. I tillegg bruker kvinner kulturarenaer i relativt større grad enn menn (Nilsen& Lind, 2013, s. 307).

Artikkelen beskriver også hvordan foreldre i middelklassen er opptatt av å overføre sine kulturelle interesser til barna sine, og hvorfor er dette viktig senere i livet.

Artikkel 5: Organisert idrett og skole som komplementære og konkurrerende arenaer: Ulike mønstre for minoritets- og majoritetsungdom: Skauge, M. & Hjelseth, A. (2021)

Artikkelen undersøker hvordan barns- og unges skolesatsing påvirker deres frafall fra idretten, og om det her er forskjell på minoritets- majoritetsungdom.

Minoritetsungdommer har ofte høye karrierambisjoner, og streber etter sosial status og anerkjennelse. Derfor bruker de ofte mer tid på skolearbeid, og frafallet fra idretten er høyere i denne gruppen enn i majoritetsgruppen. Ungdom i majoritetsgruppen kan gjerne få gode karakterer og staser i tillegg på idretten (Skauge, Hjelseth, 2021, s. 24).

Altså vil skoleflinke minoritetsungdommer falle fra idretten i større grad enn skoleflinke majoritetsungdommer. Treningsmotiver hos ungdommene har også forandret seg. Det har blitt mer fokus på kropp enn på moro og felleskap (Skauge, Hjelseth, 2021, s. 26).

Sosioøkonomiske forhold er viktige for frafall i idretten. Men studier fra Finland, Frankrike og Norge viser at også motviljen mot å binde seg til faste treningstider og ønsket om frihet om å kunne prioriterer fritt er en hoved begrunnelse for frafall, særlig for ungdommer i videregående skolealder (Skauge, Hjelseth, 2021, s. 26).

Skauge og Hjelseth (2021, s. 28- 33) viser til det Coleman mener om at den sosiale strukturen er tettere i minoritets- enn majoritetsfamilier. Derfor påvirker minoritetsforeldre ungdommens prioriteringer og avveininger mellom skole og idrett i større grad enn majoritetsforeldre. Sosial kapital i minoritetsfamilier oppfattes som noe som er knyttet til å ta høy utdanning. Derimot regnes idrett som sosial kapital i majoritetsfamilier. Samtidig er foreldrenes egne erfaringer og forståelse av betydningen av idrett avgjørende for ungdommens valg.

3.6 Studiens troverdighet

Dalland (2020, s. 143) mener at en studie er troverdig når den som forsker kan begrunne for sine valg av litteratur. Man må undersøke om opplysningene i den valgte litteraturen er gyldig.

Jeg valgte fem fagfellovurderte artikler. For meg var det viktig å være kildekritisk for å finne relevante artikler. Dalland (2020, s. 152) beskriver kildekritikk som å vurdere og karakterisere litteraturen man bruker. Selv om en av de artiklene faller utenfor kriteriene til universitet i Stavanger om at utvalgte artikler skal være nyere enn fem år, mener jeg at denne artikkelen er fortsatt relevant for min oppgave. For det første utfyller artikkelen andre publikasjoner i mitt

Kandidatnummer: 7167

utvalg. For det andre viser artikkelen til mange gode argumenter som forklarer årsakene til å ikke kunne delta på en viktig fritidsarena, altså kulturelle tilbud.

4.0 Drøfting

I denne delen av oppgaven vil jeg drøfte de utvalgte funnene. Jeg diskuterer mine funn gjennom å drøfte sammenheng mellom vedvarende lavinntekt og lav deltakelse i fritidsaktiviteter. Videre tar jeg opp konsekvensene til lavinntekt for sosial deltakelse. Så drøfter jeg viktige faktorer som øker barns deltakelse. Til slutt svarer jeg på to drøftings spørsmål. Det første spørsmålet er om samfunnsarbeid kan bidra til å styrke barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter, og det andre er om deltakelse i fritidsaktiviteter kan forebygge fattigdom.

4.1 Vedvarende lavinntekt og barnas lave deltakelse i fritidsaktiviteter

Selv om det er mange årsaker som påvirker barnas deltakelse i fritidsaktiviteter, blant annet familiens etniske og religiøse bakgrunn, kjønnsrollemønster og kulturforskjeller, er fattigdom den viktigste grunnen som hindrer barna til å delta i fritidsaktiviteter (Aalaei, 2017, s. 240). Sammenhengen mellom fattigdom og lav deltakelse har blitt bekreftet gjennom forskning hvor de konkluderte med at familiens økonomi har en stor betydning for barnas deltakelse i ulike aktiviteter. Jo bedre økonomi familien har, desto øker sannsynligheten for å være med i fritidsaktiviteter (Fløtten, Kvali, 2009, s. 93,94).

En undersøkelse som er gjennomført mellom 2015 og 2018 viser at familiens økonomi har fått økt betydning for barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter. Det vil si at unge som kommer fra lavinntektsfamilier har mindre sjanse til å delta i organiserte fritidsaktiviteter i 2018 enn i 2015 (Jacobsen, Andersen, Nordø, Sletten & Arnesen, 2021, s. 66). Det samsvarer med det frivillighetsbarometeret rapporterte i 2019 om at 27 prosent av barnefamilier har informert at de selv, eller andre barn de kjenner, ikke kan delta på fritidsaktiviteter på grunn av høye kostnader (Frivillighet Norge, 2019). Kostnader i form av kontingent, utstyr og transport er viktige barrierer for mange barnefamilier, særlig de som har flere barn (Erdvik& Ervik, 2022, s. 63). Dette harmonerer med det Clark, Costas-Bradstreet, Holt og Spence (2019, s. 2) mener om at barn og unge fra lavinntektsfamilier er mindre i organiserte fritidsaktiviteter enn barn og unge fra familier med høyinntekt grunnet høye kostnader knyttet til mange fritidsaktiviteter.

NOU (2020:16, s.97) viser at nesten 90 prosent av barna i Norge har vært med i en fritidsaktivitet før de fylte ti år. Det vil si at de fleste barn deltar på fritidsaktiviteter, og dette samsvarer med det Fløtten og Nilsen (2015, s. 100) fant ut gjennom undersøkelser som er

gjennomført i 2007. De fant at de fleste barna hadde faktisk mulighet til å delta i fritidsaktiviteter.

Pris og økonomi er viktige for barnas kulturbruk. Imidlertid er det ikke en avgjørende faktor for barnas deltakelse på kulturarenaer. Bosted og morens utdanningsnivå betyr mer enn inntekt for barns deltakelse. Det er fordi at foreldre med lavinntekt vil gjøre så godt som mulig for å beskytte barna sine fra ulempene til dårlig økonomi. I tillegg kan det være at disse familiene benytter seg av muligheter som tilbys av kommunale eller andre ideelle ordninger i form av gratis billetter ((Lind & Nilsen, 2013, s. 304, 305). Jacobsen et. al (2021, s. 15) understreker betydningen av foreldrenes kulturelle ressurser for barnas deltakelse, særlig foreldrenes utdanningsnivå. Det er fordi at foreldre med høy utdanning er selv ofte organiserte i ulike organisasjoner og de oppmuntrer derfor sine barn til å gjøre det samme. I tillegg er foreldre med erfaringer fra organisasjonsliv mer i stand til å støtte barna sine i deltakelse i fritidsaktiviteter.

Skauge og Hjelseth (2021, s. 23-26) skiller mellom to ulike mønstre i frafall fra idretten. Minoritetsungdommer er mer orientert mot å ta høy utdanning og bruker derfor mer tid på skolearbeid, mens frafallet blant skoleflinke majoritetsungdommer er lavere. Med andre ord virker lekser som barriere for deltakelse i idretten blant minoritetsungdommer. Derimot betraktes idrett som et beslektede felt til skolen med samme krav og mål for majoritetsungdommer (Skauge & Hjelseth, 2021, s. 34).

En undersøkelse fra 2007 bekrefter at barn fra lavinntektsfamilier deltar mindre enn barn fra familier med bedre økonomi. Undersøkelsen viser at 14 prosent av ikke- fattige barn ikke deltar i fritidsaktiviteter, mens blant de fattige barna står 32 prosent utenfor. I tillegg har 3 prosent av foreldrene gitt dårlig økonomi som forklaring for barnas manglende deltakelse i fritidsaktiviteter. 18 prosent av fattige foreldre har gitt dårlig økonomi som forklaring for barna manglende deltakelse. Derimot har kun 1 prosent av ikke fattige foreldre gitt dårlig økonomi som argument for det (Fløtten & Nilsen, 2015, s. 100). Funnene til Fløtten og Nilsen (2015) om sammenheng mellom inntekt og deltakelse i fritidsaktiviteter samsvarer med det Strandbu, Gulløy, Andersen, Seippel og Dalen (2017) mener om at høye kostnader har stor betydning for begrensningen av barn og unges deltakelse i idretten (Strandbu et al., 2017, s. 134). Foreldrene er bevisste på de fordelene deltakelsen i fritidsaktiviteter medbringer, men mange barrierer, inkludert økonomi, er til hinder for at barna deres benytter seg av disse fordelene (Clark et al. 2019, s. 6). Selv om inntekt ikke er en avgjørende faktor i

barn og unges bruk av kulturelle arenaer, øker lavinntekt sjansen til at barna aldri deltar på kulturelle arenaer som krever inngangsbillett (Nilsen & Lind, 2013, s. 305). Dette harmonerer med det Skauge og Hjelseth (2021, s.33) mener at det er mange faktorer kan være viktige i forbindelse med barns og unges deltakelse i fritidsaktiviteter. Imidlertid kan de økonomiske forholdene isolert sett redusere eller øke risikoen av frafall.

Kirkens bymisjon viser i en rapport fra 2019 at informanter opplever deltakelse i fritidsaktiviteter som vanskelig på grunn av kostnader knyttet til medlemskontingent, utstyr, utgifter til store arrangementer som cuper og turer. Noen informanter forteller at de deltar i fritidsaktiviteter fram til regningen kommer og deretter blir de kastet ut når den ikke blir betalt. Andre informanter velger å avstå fra fritidsaktiviteter. De sier heller til andre jevnaldrende at de ikke har lyst enn å si at de har dårlig økonomi (Kirkens bymisjon, 2019, s. 25). Dette harmonerer med det Hjelmveit (2008) beskriver om at unge fra lavinntektsfamilier prøver å skjule den virkelige årsaken for å ikke delta i fritidsaktiviteter, altså fattigdom med å finne andre unnskyldninger (Hjelmveit, 2008, s. 165). Dette samsvarer med det organisasjonen Redd barna finner ut i en barnehøring som er gjennomført i 2015. Barna har informert at det er dyrt å delta i fritidsaktiviteter, og foreldrene har ikke råd til å dekke kostandene. Barna vil heller si at de ikke har lyst til å delta enn å oppgi at de ikke har råd til det (Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2015, s. 84-87).

4.2 Vedvarende lavinntekts konsekvenser for sosial deltakelse

Barn og unge i lavinntektsfamilier opplever mange negative konsekvenser. De opplever utenforskap og stigmatisering i relasjonen til jevnaldrende fordi de ekskluderes fra fritidsaktiviteter (Arnesen, Grødem, Ervik & Eimhjellen, 2021, s. 10). Å delta på fritidsaktiviteter er et tegn på «normalitet», det vil si å ha samme mulighetene som «alle andre». Dette er viktig for å unngå en opplevelse av annerledeshet, altså følelsen av stigma som fattig (Nilsen & Lind, 2013, s. 305). Kirken bymisjon i sin rapport (2019, s. 25) nevner at flere barn oppgir at de deltar på aktiviteter for å få en følelse av «normalitet». Deltakelse i fritidsaktiviteter dekker over den økonomiske situasjonen barna befinner seg i. En av informantene i rapporten forteller at hun sier at hun går i ballett slik at andre jevnaldrende ikke tror at hun er fattig. Å prøve å skjule familiens økonomiske status samsvarer med Goffmans stigmatteori. Den går ut på at man ikke vil anses som avvikende fra de forventningene samfunnet stiller, altså fra normaliteten (Goffman, 2009, s. 18,19).

Fløtten & kvali (2009, s. 95) mener at i land som Norge kjøper de som har trygg økonomi «det riktige utstyret». Barn og unge fra lavinntektsfamilier kan ofte ikke kjøpe riktige klær eller utstyr. Dette kan være en årsak til at de skiller seg ut og blir i mange tilfeller stigmatisert. Deltakelse i kostnadskrevenne aktiviteter har blitt viktig for å bli akseptert av jevnaldrende og for å få positiv oppmerksomhet. En slik deltakelse blir til et statussymbol som Goffman (2009) beskriver i sin stigmatteori. I denne sammenhengen oppgir mange informanter i undersøkelsen til Kirkens bymisjon at de opplever et merkepress innenfor idretten. De forteller at de ikke kan kjøpe like dyre fotballsko som de ikke- fattige hadde (kirkens bymisjon, 2019, s. 25).

En annen negativ konsekvens er at fattigdom kan påvirke hele familien. Det å leve i en lavinntektsfamilie og ikke kunne delta i fritidsaktiviteter kan bidra til å øke følelsen av stress og depresjon, både hos foreldre og hos barn. I tillegg gir det en følelse av å ikke være en god nok omsorgsperson (Clark et al. 2019, s. 3).

Fløtten & Kvali (2009, s. 95) bekrefter at langvarige økonomiske utfordringer øker sannsynligheten for dårlig mental helse, psykisk stress og rusmisbruk. Dårlig økonomi er også en årsak til at barna ikke kan invitere sine venner hjem eller be om foreldrenes støtte til deltakelse i ulike sosiale aktiviteter. Foreldrenes livs- og økonomiske forhold vil påvirke barnas sosiale status og posisjon.

Negative familieforhold er en årsak til dårlig oppfølging av barna. (Kvelling, 2008, 189). Strandbu et al. (2017, s. 144) skriver at deltakelse i idretten blir vanskeligere for barn i ressursfattige familier ikke bare av økonomiske grunner. Idretten krever mer kunnskap om og interesse for å følge opp barna, noe som foreldrene i disse familiene vanligvis mangler.

Skole og barnehage er viktige arenaer for å etablere tilknytning til andre. Samtidig skjer mye sosial kontakt med jevnaldrende i fritidsaktiviteter (Fløtten & Nilsen, 2018, s. 108). Her vil barna utvikle nye relasjoner som fremmer deres trivsel og sosial kapital. Deltakelse i fritidsaktiviteter gir barna muligheter til å utvikle relasjoner til andre voksne enn barnas familiemedlemmer. Deltakelse i fritidsaktiviteter har stor betydning for barnas sosiale kompetanse og sosialt nettverk (Haug & Hovrerak, 2009, s.82,83). En relasjon til voksne utenfor barnas mikrosystem, altså barna nære familie, er viktig. For det første påvirker møte med voksne mennesker barnas forståelse og egne veivalg positivt. For det andre har for eksempel lederne viktige roller i å veilede barna og skape relasjoner basert på tillit og

fortrolighet. Dette skal bidra til å styrke tilhørighet og samhold blant gruppen (Seland, Andersen& Eriksen, 2021, s. 19). Dette kan knyttes opp til det Putnam(2000) mener om «bonding».

«Bonding» gir barna en opplevelse av solidaritet og gjensidig relasjon (Haug& Hovrerak, 2009, 80). Putnam fokuserer på nettverk, holdninger, tillit og sivilt engasjement i samfunnet. Han mener at utvikling av sosial kapital krever at man deltar aktiv og personlig i frivillige organisasjoner, lag, foreninger og andre formelle nettverk (Haug& Hovrerak, 2009, 79). I tillegg kan barna bygge relasjoner på tvers av ulike grupper gjennom deltakelse i fritidsaktiviteter (NOU, 2020:16, s. 142). Barna får mulighet til brobygging med barn på andre arenaer, og de blir kjent med nye barn gjennom deltakelse i fritidsaktiviteter (Putnam, 2000, s. 22). Man skaper tillit til samfunnet gjennom deltakelse i aktiviteter (Putnam, 2000, s. 137). Å delta i aktiviteter bidrar til at man utvikler tillit og bygger opp sosial kapital (NOU, 2020:16, s. 141). Deltakelse i fritidsaktiviteter bygger et fellesskap mellom menneskene. I dette fellesskapet etableres gjensidige relasjoner mellom medlemmene. Disse medlemmene kan dermed støtte hverandre når de møter utfordringer (Grimen, Henriksbø, Nordgreen& Økland, 2017).

Coleman (1998) mener at sosial kapital kan brukes for å forbedre situasjonen for ressursvake og fattige mennesker. Det er viktig å undersøke potensialet i lokalområdet, skole og organisasjoner. Hvis man vil oppnå sosial kapital, må det legges til rette og organiseres for at de fleste i samfunnet kan og vil delta.

Det er viktig å delta i fritidsaktiviteter for å fremme sosial kapital. Derfor er det hensiktsmessig å undersøke faktorer som er avgjørende for barns og unges inkludering i fritidsaktiviteter.

Barnekonvensjon i artikkel 2, 12 og 31 ber alle medlemstatene om å sette i gang tiltak som sørger for at alle barn får sine rettigheter til å delta i fritidsaktiviteter uten noe diskriminering, herunder fattige barn (Alaei, 2017, s. 245). Derfor diskuterer jeg i neste delen av drøftingen hva man kan gjøre for å inkludere flest mulig barn og unge i fritidsaktiviteter.

4.3 Viktige faktorer som øker barnas deltakelse i fritidsaktiviteter

Den moderne fattigdommen er usynlig og skjult. Den kommer i form av press til å delta i aktiviteter som de fleste ser som normale, utfordringer til å betale regninger og til å kjøpe klær. Det vil si at den moderne fattigdommen forstås som et relativt fenomen. Ut fra denne oppfatningen av fattigdom kan forståelsen av hvilke behov og levestandard som må tilfredsstilles varierer (Terum, 1998, s. 77).

Jeg tar derfor utgangspunkt i evaluering av nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom: Fra deltakelse til mestring presentert av Fafo (2018) og i Evaluering av ALLEMED – et verktøy for å inkludere alle barn og unge i fritidsaktiviteter som også er presentert av Fafo (2019) for å vise viktige faktorer som kan være nødvendige for å fremme barns deltakelse i fritidsaktiviteter.

4.3.1 Tilgjengelighet og åpenhet

Like tilgang til kulturelle arenaer står sterkt i den norske kulturpolitikken. Det innebærer at alle skal ha like muligheter til å delta (Nilsen& Lind, 2013, s. 130). Fritidsaktivitetene må være åpne for alle og ikke virke stigmatiserende. Barn og unge skal ha mulighet til å delta i ulike fritidsaktiviteter uavhengig av foreldrenes økonomi. Det er viktig at aktivitetene er åpne for alle i en viss alder i en bestemt kommune eller by. Å spesifisere aktiviteten for en bestemt målgruppe kan bidra til stigmatisering, noe som må unngås (Fløtten & Hansen, 2018, s. 130).

Deltakelse i fritidsaktiviteter bidrar til å styrke båndene mellom ulike grupper barn og unge og gir dem en felles opplevelse som sørger for et inkluderende fritidsmiljø (Fløtten& Hansen, 2018, s. 130). En slik deltakelse gir opplevelse av tilhørighet og muliggjør positive relasjoner som kan ikke etableres på andre livsarenaer (Clark et al. 2019, s. 8). I følge Putnam (2000) skal slike relasjoner bidra til å styrke sosial kapital.

Kostnader til fritidsaktiviteter kan forsterke stigma som fattige ved å peke på de som ikke kan delta på bakgrunn av høy pris. Samtidig vil tiltak som er kun rettet mot fattige barn virke stigmatiserende (Clark et al., 2019, s. 2). Derfor understreker Fløtten og Hansen (2018, s. 135) at tiltak må styrke barns og unges muligheter til å delta i ordinære fritidsaktiviteter som alle jevnaldrende benytter seg av for å unngå stigmatisering og for å oppnå sosial inkludering. Foreldrene i undersøkelsen gjennomført av Clark et al. (2019, s. 9) påpeker hvor viktig er det å gi barn muligheten til en fullverdig deltakelse i fritidsaktiviteter. Barna skal føle seg som «alle andre barn» uten å tiltrekke oppmerksomhet til deres økonomiske forhold.

4.3.2 Tilgang til utstyr

Barn og unge ekskluderes fra fritidsaktiviteter når de ikke har råd til å betale kostnader eller skaffe utstyr (Aalaei, 2017, s. 248). Dette harmonerer med det Strandbu et al. (2017, s. 144) mener om at høye kostnader er en hindring til at barn fra lavinntektsfamilier deltar i fritidsaktiviteter. Hvis ulikheten i inntekt mellom barnefamilier fortsetter, vil det bidra til at større grupper barn blir ekskludert fra deltakelse i organiserte aktiviteter. Resultatet blir sterkere klasseforskjeller.

Mange barn og unge faller utenfor organiserte fritidsaktiviteter fordi de ikke kan kjøpe riktige utstyr (Fløtten, kvali, 2009, 95). Derfor er tilgang til utstyr et viktig moment som er vektlagt i begge Fafos rapporter, altså evaluering av ALLEMED (2019) og evaluering av nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom: Fra deltakelse til mestring (2018).

Mange kommuner har opprettet en utstyrsordning hvor barn og unge kan låne gratis utstyr til aktiviteter. Målet er å styrke deltakelsen til barn og unge som lever i fattigdom og fremme inkludering (ALLEMED, 2022). Dette har blitt et populært tilbud og brukes av mange samfunnslag, i tillegg til skoler og barnehager. For å oppnå de oppsatte målene, må man ta hensyn til mange viktige momenter i forbindelse med drift av ordningen. For det første er det viktig å allmenngjøre ordningen slik at alle innbyggere benytter seg av tilbudet. Dette er avgjørende for å unngå å bli stemplet som fattig om man låner utstyr. For det andre må tilbudet være åpent for alle. For det tredje skal utstyr være av god kvalitet som er etterspurt av befolkning, noe som kan bidra til å unngå stigmatisering. For det fjerde bør utstyrssentrene være tilgjengelige i kommunene slik at målgruppen kan lett hente utstyr før aktivitetene (Fløtten& Hansen, 2018, s.132,133).

4.3.3 Mobilisering av foreldre

Foreldrene har en sentral rolle i å styrke barnas deltakelse i fritidsaktiviteter. De skal dekke økonomiske kostnader knyttet til barnas deltakelse eller transport til og fra fritidsaktiviteter. Men de har også andre roller, som å være frivillig eller trener i ulike klubber (Clark et al. 2019, s. 3).

Foreldre som selv er engasjerte på fritidsarenaer vil gi praktisk tilrettelegging, mental støtte og oppmuntring til sine barn i forbindelse med deltakelse i fritidsaktiviteter (Strandbu et al., 2017, s. 142). På den ene siden gir mobilisering av foreldre i barns aktiviteter felles opplevelser til begge parter. Det øker foreldrenes mulighet til å følge opp barna sine og

foreldrene selv kan få nye opplevelser ved å være med på fritidsaktiviteter. Dette er særlig viktig for de som ikke har erfaring fra fritidsaktiviteter før. I tillegg gir mobilisering av foreldrene mulighet til å forklare hvilke forventninger stilles opp i fritidsaktiviteter. Det vil si at de skal formidles viktigheten til å være til stede og se på barnas kamper, delta i sommeravslutninger og lignende (Fløtten, Hansen, 2018, s. 132).

På den andre siden bidrar mobilisering av foreldrene til økt sosial kapital. Foreldrene får mulighet til å etablere vennskap gjennom å treffe andre foreldre i barnas fritidsaktiviteter. Foreldrene kan involvere seg i klubben som trenere og med andre tjenester, noe som i mange tilfeller bidrar til å styrke forholdene i fellesskapet (Clark et al., 2019, s.10, 11). Dette samsvarer med det Putnam(2000) mener om at deltakelse i kollektive felleskap, altså å involvere seg i barnas fritidsaktiviteter, leder til brobygging til andre former for nettverk.

Mobilisering av foreldre gir mulighet for å utvikle relasjoner og tillit til andre personer enn de som en har daglig kontakt med. Sagt på en annen måte, når foreldrene deltar på lokalt nivå, bidrar det til gjensidig tillit og utvider det nettverkskretsen. Dette er viktig for å fremme interesse og handling for sivilt engasjement i samfunnet (Haug & Horverak, 2009, s. 79, 80).

Foreldres involvering i barnas fritidsorganisasjoner gjennom dugnadsarbeid er en kilde for mange former sosial kapital blant annet den brobyggende (Erdvik & Ervik ,2022, s.67)

Hvis idretten krever intensiv involvering fra foreldrenes side, kan det være en grunn til at flere barn faller utenfor (Strandbu et al.,2017, s. 145). Dette gjelder særlig foreldre fra arbeiderklassen som ikke har like fleksible arbeidstider som foreldre av andre klasser har (Skauge& Hjelseth,2021,33).

Vedvarende økonomisk fører til usikkerhet i familien, noe som øker konfliktnivået og reduserer foreldrenes evne til å ta vare på sine barn.. Dermed kan barna ikke be om foreldrebistand i forbindelse med fritidsaktiviteter. I tillegg mangler ofte fattige foreldre andre ressurser som påvirker barnets mulighet til deltakelse (Fløtten & Kvali, 2009, s. 97). Derimot har ofte barn og unge som lever i resurssterke familier aktive søsken i fritidsaktiviteter og foreldre som selv har lang erfaring med fritidsaktiviteter, og har tid til å involvere seg i barnas fritidsaktiviteter (Skauge& Hjelseth,2021, s. 33). En annen grunn blir understreket av Fløtten og Hansen (2018, s. 137) knyttet til selve foreldrefellesskapet i fritidsarenaer. Det kan være mangel på inkluderingssevne hos andre foresatte. Det kan være at foreldrene er bekymrete for at de ikke blir godt tatt imot av andre.

4.3.4 Barnas medvirkning i prosessen

Etter barnekonvensjonen art.12 har barna rett til å bli hørt og rett til å medvirke. Fattige barn skal kunne fritt velge fritidsaktiviteter og deres mening skal tas på alvor ved utforming av disse aktivitetene. Når barna uttrykker sine meninger, bidrar det til en aktiv oppfyllelse av retten til å ta del i fritidsaktiviteter. Gjennom fritt valg og gjennomføring av fritidsaktiviteter får barna mulighet til å medvirke i beslutningsprosessen som aktive samfunnsborgere (Aalaei, 2017, s.244).

Det er enighet blant frivilligheten og kommunene om at en trenger mer kunnskap om barns og unges fritidsaktiviteter. Man må ta hensyn til barnas perspektivet om en skal tilegne seg denne kunnskapen om barnas trivsel, bredden av tilbudet, deltakelsesutfordringer og ønskelige aktiviteter (NDFU, 2019, s. 29).

Medvirkning fra den berørte er et viktig element i samfunnsarbeid. I denne sammenhengen innebærer medvirkningen å arbeide sammen med de berørte istedenfor å arbeide for eller med dem (Hutchinson,2016, s.13). Her kan man trekke fram Hart sin deltakelsesstige (1992) for å forstå hvordan en kan fremme barns og unges medvirkning.

Barns og unges medvirkning er gitt som en suksessfaktor av mange respondenter i kommuner som mottar tilskuddordninger. To tredeler av respondentene oppgir at medvirkning er avgjørende for at kommunen skal lykkes med arbeidet mot barnefattigdom. Ifølge denne undersøkelsen er brukermedvirkning særlig viktig i vurdering av tiltakene. Å involvere ungdomsrådet i kommunene i vurderingsprosessen kan være en måte å legge til rette for brukermedvirkning (Fløtten& Hansen, 2018, s. 84). På den ene siden viser undersøkelsene at kommunene har i liten grad involvert barn og unge i evalueringen av tiltakene selv om det er stor enighet om viktigheten av barn og unges medvirkning. Bare 30% av kommunene som søkte støtte hadde høring i ungdomsrådet, altså brukere, og deres familier, i forbindelse med vurderingen av tiltakene (Fløtten & Hansen, 2018, s. 86). Her befinner man seg på trinn fire i Harts deltakelsesstige «Assigned but informed». Det vil si at barna blir hørt om hvordan et tiltak er, men de har ikke noe påvirkning på om denne meningen blir tatt med i betraktning (Hart, 1992). Flertallet av kommunene har ikke lagt til rette for brukermedvirkning. Forklaringer for manglende barn og unges medvirkning er mangel på tid eller mangel på organer som tilrettelegger for en slik medvirkning i kommunen (Fløtten& Hansen, 2018, s. 86).

På den andre siden har noen kommuner lagt til rette for andre former for medvirkning i tillegg til høring i ungdomsrådet (Fløtten& Hansen, 2018, s. 86).

Regelverket for tilskuddordningen sier at «det skal legges til rette for at barn og ungdom kan delta og ha innflytelse i prioritering, planlegging og gjennomføring av tiltak der det er naturlig» (Rundskriv til regelverket 01/2015). På den ene siden viser regelverket at det er viktig med barn og unges medvirkning. Det samsvarer med trinn frem i Harts deltakelsesstige «Consulted and informed» hvor barn og unge gir sine meninger og disse meningene blir tatt på alvor (Hart, 1992, s.13).

På den andre siden gir formuleringen av regelverket en oppfatning av at barn og unges medvirkning ikke er et krav: «kan delta og ha innflytelse» (Fløtten& Hansen, 2018, s. 86). Når det ikke kreves en tilrettelegging for barn og unges medvirkning, risikerer man å havne på trinnene om ikke - deltakelse i Hart sin modell.

Myndighetene kan oppfordre kommunene til reell medvirkning av barn og unge ved å stille tydeligere krav i regelverket. Det kan for eksempel være å stille krav om mer involvering av ungdomsrådet i kommunene eller ved å kreve en begrunnelse dersom barn og unge ikke er involvert (Fløtten& Hansen, 2018, s. 86).

En slik involvering av ungdomsrådet eller andre relevante barn og unges grupper i planleggingen av tiltak anses som samfunnsarbeid. I denne forbindelsen må man legge til rette for at barn og unge skal forstå hensikten med prosjektet og være klar over ulike roller. Barn og unges meninger skal tas i betraktning og de voksne skal være med som støttespillere og veiledere som veileder ved behov. Da man er på trinn fem «consulted and informed», trinn seks «adult initiated shared decisions with children» og trinn sju «Child- initiated and direct» i Harts deltakelsesstige (Hart, 1992).

Et intervju med barn som deltok i et kulturprosjekt viser at barn og unges identitet som kompetente sosiale deltakere er en følge av å ha fellesskap med en gruppe, tilhørighet til denne gruppen og å få støtte av de voksne. I tillegg bør de få nødvendig hjelp for å kunne gradvis mestre de ulike aktivitetene (Kjørholt, 2010, s. 20).

4.4 Kan samfunnsarbeid bidra til å styrke barns og unges deltakelse i fritidsaktiviteter?

Hutchinson (2016, s. 14) mener at i samfunnsarbeid fokuserer man på individet som en del av kollektivet. En mobiliserer individets krefter for å få til endring. Endring i samfunnet skjer gjennom individets handlinger og handlinger med andre (Hutchinson, 2016, s.15).

Ifølge Bjerke (2010, s.229) har barn som medlemmer i samfunnet rett til å delta i ulike arenaer, og deres erfaringer som borgere i samfunnet skal utvikles ved deltakelse i familien, skolen og fritiden.

Barnas rolle som sosiale aktører vil bli påvirket av i hvor stor grad deres nettverk er åpent og inkluderende. I tillegg er det viktig å gi barn og unge mulighet til å utforme politikken for å utvide barns og unges sosiale nettverk (Haug& Hovrerak, 2009, s. 82- 84). I henhold til Putnam (2000) og Coleman (1998) bidrar barns og unges deltakelse i utforming og vurdering av tiltak til å styrke deres sosiale fundament, noe som øker sosial kapital.

I samfunnsarbeid er man opptatt av medvirkning fra de berørte (Hutchinson, 2016). På samme måten legger både evalueringen av ALLEMED - dugnadene (2019) og Fafos evaluering av den nasjonale tilskuddordningen mot fattigdom (2018) stor vekt på å involvere barn og unge i arbeidsprosessen. Siden evalueringen fra Fafo (2018, s. 86) viser at barn og unge i liten grad medvirker i prosessene, må man legge bedre til rette for å framme barn og unges stemme både i utforming og evaluering av tiltak som rettes mot å øke deltakelsen i fritidsaktiviteter. Samfunnsarbeid bidrar med å bygge fellesskap mellom dem det gjelder. Dette hjelper de involverte å forstå utfordringer, mobilisere ressurser og igangsette tiltak, basert på nær kontakt mellom dem det gjelder (Sudmann& Henriksbø, 2011, s. 55).

I samfunnsarbeid kan det være utfordrende å få mennesker som viser liten eller ingen interesse til å delta i eksisterende eller fremtidige fellesskap. Sårbare mennesker, altså de som lever i vedvarende lavinntekt, er mer opptatt av sine egne eksisterende vansker enn å se betydningen av investering i et fellesskap for framtiden (Sudmann & Henriksbø, 2011, s. 56).

4.5 Kan deltakelse i fritidsaktiviteter forebygge fattigdom?

Deltakelse i fritidsaktiviteter gir barn og unge ferdigheter som er nødvendige senere i livet, for eksempel i arbeidsmarkedet. Barn som deltar i fritidsaktiviteter får mange nyttige egenskaper, blant annet å jobbe målrettet over tid, å samarbeide med andre, å jobbe i gruppe og fordele ansvar. De lærer også tydelig kommunikasjon og gjensidig tillit og respekt. Med

slike ferdigheter kan barn og unge fungere bedre i de fleste livsområder enn de ellers ville gjort (Skauge& Hjelseth, 2021, s. 37). Derfor er det viktig å sette i gang tiltak som øker barns deltakelse i fritidsaktiviteter for å redusere fremtidig fattigdom. Det er fordi at barns og unges deltakelse på ulike sosiale arenaer vil fremme sosial inkludering for fattige barn, noe som reduserer fattigdom på lang sikt og dermed forebygger at fattigdom går i arv (Nuland, Fløtten & Backe- Hansen, 2009, s. 182).

I motsetning til dette skriver Fløtten og Nilsen (2015, s. 109) at å øke barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter for å redusere fattigdom har blitt for mye vektlagt. Det blir derfor igangsatt mange avhjelpende tiltak, men disse tiltakene, altså for å øke barn og unges deltakelse i jevnaldrende aktiviteter er ikke tilstrekkelige for å nå målsetningen. Det er behov for mer omfattende tiltak som kan forebygge reproduksjon av fattigdom og overføring av den gjennom generasjoner.

Siden deltakelse i fritidsaktiviteter har stor betydning for å øke barn og unges livskvalitet og trivsel, er det viktig at tiltakene rettes mot disse arenaer. I tillegg har det vist seg at deltakelse i fritidsaktiviteter er en viktig faktor for å forbedre barnas muligheter i fremtida. Mye tyder på at en god barndom er avgjørende for en bærekraftig framtid i hele samfunnet. Deltakelse i fritidsaktiviteter er ikke den eneste løsningen på fattigdomsproblematikken, men det er imidlertid en del av løsningen (Bufdir, 2017, s. 21, 22). Samtidig er å gi like deltakelsesmuligheter til alle barn viktig for å utjevne fremtidige sosiale ulikheter i samfunnet. Derfor er det viktig med tiltak som treffer de fleste barna i befolkningen og ikke bare en bestemt målgruppe. På denne måten kan man unngå stigmatisering (Bufdir, 2017, s.15).

5.0 Avslutning

Min oppgave er basert på tidligere forskningsartikler. Ved hjelp av disse vitenskapelige artikler prøver jeg å vise at en oppvekst i lavinntektsfamilier kan gi mange konsekvenser. En fremtredende konsekvens er lav deltakelse i fritidsaktiviteter. Jeg viser at lavinntekt og barns deltakelse i fritidsaktiviteter er to sammenhengende momenter. Jeg trekker inn mange undersøkelser og rapporter som konkluderer med at barn fra lavinntektsfamilier er mindre aktive i fritidsaktiviteter enn andre jevnaldrende. I tillegg påpeker jeg at vedvarende lavinntekt kan påvirke familiens livssituasjon generelt og barns spesielt. Den kan føre til høy grad av konflikt, rusproblemer, stress og arbeidsledighet. Disse momentene sier mye om foreldrenes evner til å følge opp barna sine i fritidsaktiviteter.

Videre tar jeg opp betydningen barns og unges deltakelse i fritidsaktiviteter har fått i norsk politikk, særlig i de siste årene. I denne oppgaven viser jeg til regjeringens strategi *barn og unge som lever i fattigdom (2015-2018)*. I politikken er det stor enighet om økonomi som en viktig faktor for å fremme barns og unges deltakelse i fritidsaktiviteter, og derfor er mange tiltak iverksatt for å øke denne deltakelsen. Disse tiltakene skal i utgangspunktet unngå stigmatisering og fokusere på større kategorier i samfunnet.

Når jeg drøfter økt deltakelse viser jeg den i et samfunnsarbeidsperspektiv, hvor barns og unges medvirkning anses som viktige faktorer. I mine funn forekommer det at mange kommuner klarer å involvere barn og unge i prosessen, mens andre kommuner mislykkes. Samfunnsarbeid kan dermed skape en felles forståelse for viktigheten av barns og unges medvirkning. Det er fordi at i samfunnsarbeid er man mer opptatt av å arbeide sammen med de berørte enn å arbeide for dem.

Videre tar jeg opp om deltakelse i fritidsaktiviteter kan redusere eller forebygge fremtidig fattigdom. Funnene mine viser at det er en sammenheng mellom deltakelse og evnen til å klare seg videre i livet, noe som er viktig for å redusere sannsynligheten for å havne i lavinntektskategorien. Samtidig kan ikke deltakelse i fritidsaktiviteter alene løse fattigdomsproblematikken.

Arbeidet i denne oppgaven har vist at barn som vokser opp med relativ fattigdom og ikke deltar i fritidsaktiviteter kan utvikle et stigma. Lav deltakelse i fritidsaktiviteter av økonomiske årsaker er et alvorlig tema som ikke må nedprioriteres. Å gi alle barn like

Kandidatnummer: 7167

muligheter er svært avgjørende for å skape samfunnsborgere med sterk tilhørighet til hverandre og som er i stand til å vise solidaritet og samhold ved vanskelige situasjoner.

6.0 Litteraturliste:

Aalaei, Y. (2017). Den gode barndom—Også for barn i fattige familier?: Om barnefattigdom i Norge og retten til deltakelse i fritidsaktiviteter. *Tidsskrift for Familierett, Arverett Og Barnevernrettslige Spørsmål*, 15(3), 239–256. <https://doi-org.ezproxy.uis.no/10.18261/issn.0809-9553-2017-03-05> * **18 sider**

Arnesen, D., Grødem, A., S., Ervik, R., & I., Eimhjellen (2021). *Delrapport: Følge forskning og evaluering av forsøk med fritidskortordninger: Erfaringer fra forsøkskommunenes innføring av Fritidskortet* (Rapport, 2021:2) institutt for samfunnsforskning. <https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/handle/11250/2728533>

* **74 sider**

Aveyard, H.(2019). *Donig a litteratur review in health and social care: A practical guide* (4 th. edition). Open university press.

ALLEMED (u.å.) *BUA Utstysrordning*. Hentet 2. april 22 fra: <https://www.allemed.no/inspirasjonsbank-emner/utstysrordninger>

Barne- og familiedepartementene (2020). *Like muligheter i oppveksten: Regjeringens samarbeidsstrategi for barn og ungdom i lavinntektsfamilier (2020-2023)*. B.-o. familiedepartementene. Oslo. * **2 sider**

Befring, E. (2019). *Forskningsmetoder i utdanningsvitenskap*. Cappelen Damm akademisk. * **39 side**

Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2015). *Barn som lever i fattigdom: Regjeringens strategi (2015-2017)* (strategi/ Barne- og likestillings- og inkluderingsdepartementet).

Barn- ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). (2017). *Oppvekstrapporten 2017: Økte forskjeller – gjør det noe?*

https://www.bufdir.no/contentassets/e9df3a5c5087465eb09083d1be77ba10/oppvekstrapportene_2017.pdf

* **21 sider**

Bjerke, H. (2010). Barn og unges refleksjoner om rettigheter, ansvar og samfunnsborgerskap. I A.,T., Kjørholt(Red.). *Barn som samfunnsborgere – Til barnets beste*. Universitetsforlaget

* 15 sider

CRC/C/GC/17, UN Committee in the rights of the child. Generell kommentar nr.17.

Barnets rett til å hvile, fritid, lek, fritidsaktiviteter og kulturliv(art.31), 17. april 2013.

* 22 sider

Clark, M., Costas- Bradstreet, C., Holt, N. & Spence, J.,C. (2019) Parental perceptions of national program that funds sport participation for low- income children and youth in Canada. *Leisure Sciences*, 1- 17. <https://doi-org.ezproxy.uis.no/10.1080/01490400.2019.1700573>

*17 sider

Coleman, J., S. (1994). *Foundation of Social Theory*. Belknap Press* **21 sider**

Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving for studenter* (7. utg.). Gyldendal akademisk

*267 sider

Epland, J., & Nordmann, T., M.,(18. februar 2019). Flere barn i husholdning med vedvarende lavinntekt. *Statistisk Sentralbyrå*. <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/flere-barn-med-vedvarende-lave-husholdningsinntekter>

* 9 sider

Epland, J., & Nordmann, T., M., (29. mars. 2021) 115 000 barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt. *Statistisk Sentralbyrå*: <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/115-000-barn-i-husholdninger-med-vedvarende-lavinntekt>

* 2 sider

Erdvik,.I., B., & Ervik, R. (2022) *Frivillige organisasjoners arbeid for inkludering av barn og unge: Barrierer, virkemidler og samspill med kommunene i inkluderingsarbeidet*.(Rapport 2022:2). Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor.

<https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/handle/11250/2837166>

*93 sider

Fløtten, T. & Kvali, H., C., (2009). Barnefattigdom og sosial deltakelse. I: T Fløtten (red): *Barnefattigdom*. Gyldendal akademisk.

Fløtten, T., & Hansen, I. (2018). *Fra deltakelse til mestring. Evaluering av nasjonal tilskuddordning mot barnefattigdom* (Fafo rapport 2018:04)

Fløtten, T. & Nilsen (2015). *Barnefattigdom- Kunnskapsoppsummering i regjerings startegi (2015- 2017): Barn som lever i fattigdom*. (Strategi/ Barne – likestillings- og inkluderingsdepartementet)

Frivillighet Norge (2019, 13.08) *Høye kostnader hindrer deltakelse på fritidsaktiviteter*. frivillighet Norge. <https://www.frivillighetnorge.no/nyheter/h%C3%B8ye-kostnader-hindrer-deltakelse-p%C3%A5-fritidsaktiviteter/>

* 1 side

Grimen, A., Henriksbø, K., Nordgreen, L. & Økland, M. (2017, 15.mars). Bergen bygger sosial kapital. *Fontene forskning*. <https://fontene.no/fagartikler/bergen-bygger-sosial-kapital-6.47.447536.e3df5fbb36>

*4 sider

Goffman, E., (2009). *Stigma: Om avvigerens sociale identitet*. (2. utg.) Samfunnslitteratur

Hansen, T., (2019, 28. januar). Sosial kapital. *Store norske leksikon* : https://snl.no/sosial_kapital *** 2 sider**

Hart, R., (1992) Children,s participation: From tokenism to citizenship. *UNICEF International Child Development Centre (1992)* *** 44 sider**

Hart, R., (2008) Stepping back from “The Ladder”: Reflection on Model of Participatory Work with children. I: Reid, A., Jensen, B.B., Nikel, J., & Simovska, V., (Eds.) (2008). *Participation and Learning: Perspectives on Education and the Environment, Health and Sustainability*. <https://doi.org/10.1007/978-1-4020-6416-6> ***12 sider**

Haug, V., & Horverak, S., (2009). Barns deltakelse og ressurstilgang på ulike nivåer sett i lys av sosial kapital. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, (02), 77-88. *** 13 sider**

Helgeland, I., M., (2008) Det handler ikke bare om penger. Barnevernsbarn og fattigdom. I I., Harsløf, & S., Seim (red): *Fattigdommens dynamikk: Perspektiver på marginalisering i det norske samfunnet*. Universitetsforlaget * **15 sider**

Holte, J. (2019). *Evaluering av ALLEMED- et verktøy for å inkludere alle barn og unge i fritidsaktiviteter* (Fafo rapport 2019:08) * **40 sider**

Hutchinson, G., S., & Wallin Weihe, H., J., (2021, 23.juni). samfunnsarbeid (sosialt arbeid). I *Store norske leksikon*. https://snl.no/samfunnsarbeid_-_sosialt_arbeid

Hjelmtveit, V., (2008) Langvarig økonomisk sosialhjelp i barnefamilier: Fattigdomsfelle for foreldre og barn? I I., Harsløf & S., Seim (red.) *fattigdommens dynamikk: Perspektiver på marginalisering i det norske samfunnet*. Universitetsforlaget * **23 Sider**

Henriksbø, K., & Sudmann, T., T., (2011) Kollektiv handling skaper endring. Fontene, (12), 5156: https://www.researchgate.net/publication/264934836_Kollektiv_handling_skaper_endring * **6 sider**

Jacobsen, S., E., Andersen, P., L., Nordø, Å., D., Sletten, M., Arnesen, D. (2021) *Sosial ulikhet i barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter: Betydningen av sosioøkonomiske ressurser, geografi og landbakgrunn* (Rapport 2021:01). Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor. <https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/bitstream/handle/11250/2728534/Sosial%2bulikhet%2bi%2bbarn%2bog%2bunges%2bdeltakelse%2bi%2borganiserte%2bfritidsaktiviteter.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

*11 sider

Putnam, R., D. (2000) *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. New York. Simon & Schuster * **45 sider**

Kirkens bymisjon & Respons analyse. (2019) Snakk om fattigdom. Oslo: Kirkens bymisjon.

* 67 sider

Kjørholt, A., T., (2020) Retten til lek og fritid. I N., Høstmælingen, E., S., Kjørholt & K., Sandberg (red.) *Barnekonvensjonen: Barns rettigheter i Norge* (4. utg.). Universitetsforlaget

Kjørholt, A., T. (2010) *Barn som samfunnsborgere- Til barnets beste*. Universitetsforlaget * **19 sider**

Ledwith, M. & Springett, J., (2010). *Participatory practice: Community- based action for transformative change*. Great Britain: The Policy Press. * **22 sider**

Lind, J., T., (2022, 5. april) Fattigdom. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/fattigdom>

* **4 sider**

Kvello, Ø. (Red.). (2008) *Oppvekst: Om barns og unges utvikling og oppvekstmiljø*. Gyldendal Akademisk. * **35 sider**

Nasjonal dugnad mot fattigdom (NDFU). (2019). ALLEMED: *Dialog og samhandling i 40 kommuner for realisering av fritidserklæring*. Hentet fra: <https://www.allemed.no/om-oss#Kunnskap> * **56 sider**

Nilsen, A., C.& Lind, E. (2013) Barns kulturbruk. *Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift*. 16(02), 294-315 **22 sider** *

Nuland, B., R., Fløtten, T., & Hansen, E., B., (2009) Tiltak for å fremme aktivitet og deltakelse. I T., Fløtten (red.). *Barnefattigdom*. Oslo: Gyldendal Akademisk

NOU 2020:16 (2020) *Levekår i byer: Gode lokalsamfunn for alle*. Kunnskapsdepartementet og kommunal- og moderniseringsdepartementet * **35 sider**

Seland,I., Andersen, P.,L. & Eriksen, I.,M (2021). *Fritidsklubber i det lokale folkehelsearbeidet*. Sluttrapport. (NOVA Rapport 1/21) Velferdsforskningsinstituttet NOVA. <https://oda.oslomet.no/oda-xmliui/handle/20.500.12199/6507> ***12 sider**

Skauge, M.& Hjelseth, A. (2021) Organisert idrett og skole som komplementære og konkurrerende arenaer: Ulike mønstre for minoritets- og majoritetsungdom. *Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning*. 2(01), 23-43 * **21 sider**

Stjernø, S. (1989) *Den moderne Fattigdommen*. Universitetsforlaget * **24 sider**

Strandbu, Å., Gulløy, Andersen, P., L., Seippel, Ø. & Dalen, H., B. (2017). Ungdom, idrett og klasse: Fortid, samtid og framtid. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 1(02), 132-151 * **30 sider**

Terum, L. (1998). Perspektiv på fattigdom. *Tidsskrift for velferdsforskning* (trykt utg.), Årg. 1 nr2 (1998), 67-81 * **14 side**

Kandidatnummer: 7167

Townsend, P. (1979). *Poverty in the United Kingdom: A survey of household resources and standards of living*. Harmondsworth: Penguin Books * **28 sider**

Twelvetrees, A.,(2008). *Community work* (4. Edition). Palgrave macmillan * **17 sider**

*Selvvalgt pensum: 1199 sider